

Експертна дидактика

Ірина Бордакова

головний судовий експерт сектору товарознавчих та гемологічних досліджень, відділ товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності, Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Суми, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0997-2685>, e-mail: bordachok.2011@ukr.net

Дидактика виступає як теоретична й нормативно-прикладна наука, що забезпечує цілісний підхід до організації навчання, в межах якого зміст освіти розглядається у взаємозв'язку з методами його передачі та практичного засвоєння. Одним із її провідних завдань є перетворення та вдосконалення освітньої практики шляхом створення ефективніших моделей організації навчального процесу, а також упровадження сучасних освітніх технологій.

Ключові слова: експертна дидактика; наука; завдання; навчання; викладач; фахівці; практика; логіка; аналіз; професійний рівень; судова експертиза.

Expert didactics

Iryna Bordakova

Didactics is a theoretical and normative applied science that takes a holistic approach to organising education. Within the framework of this approach, educational content is viewed in interconnection with the methods of its delivery and practical acquisition. One of the principal tasks is to transform and improve educational practice by creating more effective organisational models and introducing modern educational technologies.

Keywords: expert didactics; science; task; teaching; teacher; specialists; practice; logic; analysis; professional level; forensic examination.

В умовах діджиталізації освітній процес зазнає суттєвих трансформацій, що зумовлює необхідність системного оновлення та науково обґрунтованого вдосконалення. Навчання в цьому контексті розглядається як цілеспрямований, організований і двосторонній процес взаємодії педагога та здобувачів освіти, спрямований на засвоєння знань, формування вмінь, навичок і розвиток компетентностей.

Дидактика досліджує змістовні й процесуальні компоненти навчання в їх нерозривній єдності, науково обґрунтовуючи зміст освіти, методи, організаційні форми та умови їх реалізації. Вона спрямована на аналіз і вдосконалення освітньої практики, розроблення нових навчальних систем і педагогічних технологій. Дидактичні знання дають змогу осмислити ключові питання функціонування освітніх систем, зокрема щодо цілей, суб'єктів і способів навчання. Як наукова галузь, дидактика описує та аналізує наявні системи навчання, досліджує навчальний процес з метою його оптимізації та впливає на розвиток педагогічної діяльності. Отже, дидактика постає як теоретична й нормативно-прикладна наука, у межах якої знання розглядаються у взаємозв'язку з методами їх передавання та практичного засвоєння.

Одним із завдань дидактики є перетворення та удосконалення практики. Вона розробляє досконалішу організацію процесу навчання, нові навчальні системи, нові технології навчання.

Дидактика і конкретні методики різняться сферами дослідження за напрямками. Дидактика займається розробкою загально-теоретичних основ процесу навчання, а конкретні методики досліджують організації навчання в окремих дисциплінах, використовуючи при цьому теоретичні ідеї дидактики. Природно, дидактика і методика тісно взаємопов'язані й взаємозалежні [1]. Дидактику ми розглядаємо як частину наукового знання, що має у своєму значенні як дослідницький, так і прикладний аспект.

На основі визначених у дидактичних дослідженнях теоретичних основ дидактика проектує процес навчання, розробляючи зміст освіти, форми організації його засвоєння та методи навчання, які, своєю чергою, формують закономірності засвоєння знань, умінь і навичок для підготовки учня до виконання певних професійних функцій.

Судово-експертну діяльність здійснюють фахівці, професійний рівень яких відповідає вимогам чинного законодавства [2].

Підготовка фахівців у сфері судової експертизи вимагає поєднання ґрунтовних теоретичних знань, практичних навичок і сформованого експертного мислення. Судовий експерт повинен не лише володіти спеціальними знаннями, а й вміти аналізувати складні об'єкти, працювати з доказовою інформацією та формулювати науково обґрунтовані експертні висновки. У цьому контексті особливого значення набуває експертна дидактика як ефективний підхід до професійної підготовки майбутніх судових експертів.

У сфері судової експертизи експертна дидактика розглядається як система навчання, що спрямована на формування здатності студента діяти як судовий експерт у реальних або наближених до реальних умовах. Вона передбачає засвоєння не лише методик експертних досліджень, але й логіки експертного аналізу, правил оцінювання доказів та особливостей відповідальності експерта.

Специфіка експертного мислення судового експерта - це сукупність інтелектуальних, пізнавальних і логіко-аналітичних особливостей мислення, що виявляється у здатності судового експерта на основі спеціальних знань, науково обґрунтованих методів та об'єктивного аналізу досліджувати матеріальні об'єкти, факти й обставини справи та формулювати неупереджені, аргументовані й перевірювані висновки, які мають доказове значення у судовому процесі.

У підготовці судових експертів експертна дидактика реалізується через:

- аналіз реальних матеріалів кримінальних, цивільних і адміністративних справ;
- моделювання експертних досліджень (трасологічних, почеркознавчих, товарознавчих, економічних та ін.);
- навчання складанню експертного висновку;
- розбір типових експертних помилок;
- відтворення процедури призначення та проведення експертизи.

Одним з важливих чинників, якими повинні володіти експерти, є вимога здобуття та накопичення спеціальних знань у певній галузі та наявність відповідних навичок за-

стосування цих знань при вирішенні завдань, що ставляться перед експертом.

Ефективне розв'язання окреслених завдань з урахуванням сучасних науково-технічних досягнень потребує не лише наявності належно сформованих професійних компетентностей, а й безперервного процесу їх оновлення і вдосконалення. Професійний рівень експертів може підлягати систематичному оцінюванню, результатом якого є підтвердження кваліфікації шляхом отримання відповідного сертифіката чи свідоцтва. Залежно від рівня професійної підготовки експертів, доцільним є застосування диференційованих дидактичних стратегій навчання.

Важливим елементом системи наукових знань є категорія спеціальних знань, до складу якої належать наукові, технічні та інші види знань. Зокрема, до інших відносять криміналістичні та професійні знання, здобуті в процесі фахової підготовки, а також практичні навички, набуті під час здійснення професійної діяльності у відповідних галузях. Зазначені знання та вміння застосовуються у поєднанні з науково-технічними засобами під час виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів кримінальних правопорушень з метою отримання доказової й орієнтуючої інформації, необхідної для встановлення істини у кримінальному провадженні.

Метою застосування спеціальних знань є отримання за їх допомогою доказів та іншої інформації, що має значення для правильного вирішення справи. Зокрема, у кримінальному судочинстві метою є допомога у збиранні (виявленні, фіксації, вилученні, забезпеченні схоронності) та дослідженні доказів (зокрема слідів, речових доказів). На підставі результатів застосування спеціальних знань будують версії, планують розслідування, перевіряють докази та обирають тактику окремих слідчих дій.

З ускладненням структури експертного знання ускладнюється задача навчання експертів. Викладач повинен професійно перевершувати тих, кого навчає. Однак знайти фахівців, які володіють, за таких високих вимог, всім спектром необхідної компетенції, з урахуванням штатного розкладу, щоб задоволь-

нити потребу в них за різними експертними напрямками (спеціалізаціями) — не завжди просте рішення. Проблема експертної дидактики стосовно різних експертних напрямків має деякі особливості, але в цілому вона носить загальний характер.

Таким чином, на сучасному етапі йдеться про підготовку та підтримання належного професійного рівня значної кількості фахівців. Водночас слід урахувати, що формування експерта не може обмежуватися одноразовим стажуванням, оскільки є складним багатоетапним процесом, який передбачає послідовне набуття й удосконалення професійних компетентностей. Експертна дидактика покликана забезпечити уніфікований підхід до підготовки експертів різних видів, форм навчання та спеціалізацій закладів освіти, що здійснюють таку підготовку, з метою досягнення необхідного рівня професійної готовності відповідно до вимог, висунутих до судового експерта.

Важливе значення при цьому має рівень професійної підготовки науково-педагогічного складу, та спроможність забезпечити не лише засвоєння теоретичних знань у сфері судової експертизи, а насамперед формування практичних професійних умінь і навичок,

необхідних для проведення відповідних видів експертних досліджень.

Важливо зазначити, що досконалий рівень матеріально-технічного забезпечення та наявність комплексу навчальних об'єктів методичного та інформаційно-довідкового забезпечення є потужною базою для підготовки молодих спеціалістів та підвищення професійного рівня експертів. Оскільки від ступеня компетентності суб'єктів застосування спеціальних знань багато в чому залежить ефективність роботи в цілому, впровадження обміну-стажування експертів різних напрямів досліджень як на регіональному, так і на міжнародному рівнях для вдосконалення професійних навичок відкриє новий рівень підвищення кваліфікації.

Перелік джерел посилання

1. Березюк О. С., Власенко О. М. Дидактика: теорія і практика : навч.-метод. посіб. для студ. гуманітар. фак.-тів. Житомир, 2017. 212с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/25153/1.pdf> (дата звернення: 30.01.2026).
2. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 30.01.2026).